

Julkaisijan huomio 24.10.2017: Asiakirja sisältää hovioikeuden ratkaisun sisällön kokonaisuudessaan. Alkuperäisestä tekstistä poiketen luonnollisten henkilöiden nimet on korvattu nimikirjaimin yhtä asiantuntijatodistajaa lukuun ottamatta. Käräjäoikeuden tuomion osuus tullaan lisäämään asiakirjaan myöhempänä ajankohtana.

Helsingin hovioikeuden tuomio 17/141255

Antamispäivä: 18.10.2017

Asianumero: R 16/513

Ratkaisu, johon on haettu muutosta

Helsingin käräjäoikeus 18.12.2015 nro 155179

Asia

Törkeä velallisen petos ym.

Valittajat

CK

Scilla Systems Oy

Vastapuolet

Kihlakunnansyyttäjä TS

Cardinal Information Systems Oy:n konkurssipesä

Icareus Media Services Oy

Asian käsittely hovioikeudessa

Scilla Systems Oy:lle on myönnetty jatkokäsittelylupa 15.3.2016. CK:n valituksen käsittely ei ole edellyttänyt jatkokäsittelylupaa.

Asiassa on toimitettu pääkäsittely 31.8. ja 1.9.2017.

Valitukset

CK ja Scilla Systems Oy (Scilla) ovat yhteisessä valituksessaan vaatineet, CK että syyte ja korvausvaatimukset hylätään tai korvausvelvollisuutta ainakin alennetaan, ja Scilla, että yhteisösakkovaatimus hylätään.

Lisäksi CK ja Scilla ovat vaatineet, että valtio veloitetaan korvaamaan heidän oikeudenkäyntikulunsa asiassa.

Kohta 1

CK ei ollut syyllistynyt törkeään velallisen petokseen. Pesänhoitaja oli tiennyt velallisyhtiön valmistaneen ohjelmistoja, jotka olivat myös olleet

konkurssipesän hallussa. Siten CK ei ollut voinut salata ohjelmistoja. Lisäksi syytteen teonkuvauksessa on väitetty CK:n salanseen yhteensä 14 ohjelmistoa, mutta todellisuudessa ohjelmistoperheitä oli ollut vain neljä eli Cardinal Studio, Cardinal Playout, Cardinal Middleware ja Head-End Linux.

Pesänhoitaja oli tiennyt ohjelmistojen olemassaolosta, koska tapahtuneet ohjelmistomyynnit olivat käyneet ilmi hänen käytössään olleesta velallisyhtiön kirjanpidosta, ja koska konkurssipesän hallussa oli ollut lisensointia velallisyhtiön asiakkaille koskenut asiakirja-aineisto sekä velallisyhtiön irtaimisto ja koko ohjelmistovarallisuus. Kaikki edellä mainitut ohjelmistot olivat olleet listattuina yhtiön kotisivuilla ja niiden olemassaolo oli ollut pääteltävissä myös yhtiön omaisuuden huutokauppaa koskeneesta ilmoituksesta. Siten pesänhoitaja oli tiennyt yhtiön tehneen ohjelmistoja ja digisoviteohjelmia. Tämä kävi ilmi myös pesänhoitajan laatimasta velalliselvityksestä, jossa mainittiin ylläpitosopimus AMD Inc:n kanssa. Lisäksi siinä mainittiin CK:n kertomat yhtiön tekemät suuret tuotekehityspanokset vuosina 2000-2004.

CK ei ollut voinut salata Cardinal Studio -ohjelmistoa senkään vuoksi, että se oli ollut konkurssipesän omaisuuden myynnissä käyttämän asiantuntijan tiedossa. Koska Cardinal Playout ja Cardinal Studio olivat olleet huutokauppailmoituksessa viitattuja digisoviteohjelmia, konkurssipesän tiedossa oli ollut myös Cardinal Playout -sovelluskehitys. Pesäluettelo oli tehty pesänhoitajan esittämälle taulukkopohjalle hänen ohjeidensa mukaisesti, mutta pesänhoitajan tiedossa olleita Cardinal Studio ja Cardinal Datacast Middleware -ohjelmistoja ei siitä huolimatta ollut kirjattu pesäluetteloon.

Käräjäoikeus ei ollut antanut merkitystä avoimen lähdekoodin käytölle Cardinal Information Systems Oy:n (CIS) ohjelmistoissa. Avoimen lähdekoodin käyttöä ei CK:n vaatimuksesta huolimatta ollut selvitetty ja tekijäoikeusneuvoston lausunto perustui pelkästään arvaukseen siltä osin, että avointa lähdekoodia olisi käytetty vain vähän. Avoimen lähdekoodin käyttäminen ohjelmistoissa johti veloitteeseen jakaa ohjelmistoja vastikkeetta. Jos avointa lähdekoodia oli hyödynnetty ja muunneltu ja jos muunneltu ohjelmisto oli saatettu yleisön saataville, sen oli tullut olla vapaasti kaikkien saatavilla. Nimestäkin voitiin päätellä, että Head-End Linux ohjelmisto oli avoimen lähdekoodin ohjelmisto eli ohjelmisto, johon liittyi vahvoja vastavuoroisuusvelvoitteita.

CK ei ollut myöskään hävittänyt lähdekoodeja, sillä ne oli jätetty varmistusnauhoille (DAT-nauhat) konkurssipesän haltuun.

CIS:n ohjelmistojen arvo oli ollut konkurssiin asettamishetkellä vähäinen myös sen vuoksi, että jo ennen CIS:n konkurssia markkinoille oli tullut ilmaisia CIS:n ohjelmistojen kanssa kilpailevia tuotteita. Arvoa oli omiaan alentamaan sekin, että konkurssipesä oli päättänyt viikko konkurssin alkamisen jälkeen realisoida koko omaisuuden ja aloittanut realisoinnin irtaimistosta ja sovelluskehitystyökaluista. Lisäksi oli otettava huomioon, että Cardinal Datacast Middleware -ohjelmisto oli käsittänyt osin myös kol-

mansien valmistamia kaupallisia ohjelmistolisenssejä, jotka eivät olleet siirrettävissä.

Vahingonkorvausvaatimus tuli hylätä myös sen vuoksi, ettei syytteessä väitetty menettely ollut voinut vaikuttaa alentavasti konkurssipesän ohjelmistojen myynnistä saamaan kauppahintaan. Lisäksi ohjelmistojen palauttamisesta aiheutuneet kulut eivät voineet olla CK:n vastuulla, koska ohjelmistot olivat olleet DAT-nauhoilla konkurssipesän omasta pyynnöstä.

Kohta 2

CIS:llä ei ollut ollut tekijänoikeutta vaan se oli kuulunut taholle, joka oli tehnyt GPL-lisenssin alaisen ohjelmiston ja julkaissut ohjelmiston avoimena lähdekoodina. GPL:n lisenssiehdoissa oli hyväksytty avoimen lähdekoodin ottaminen osaksi ohjelmistoa. Tuotteiden julkaisutavasta ei voitu päätellä sitä, oliko avointa lähdekoodia tosiasiallisesti käytetty.

CK ei ollut konkurssin alkamisen jälkeen myynyt yhtään ohjelmistoa vaan Scilla oli käynyt keväällä 2008 kauppaa sen omilla ohjelmistoilla. Cardinal.fi -verkkotunnus oli siirretty Scillalle konkurssipesän suostumuksella.

Käräjäoikeuden tuomitseman hyvityksen määrä oli joka tapauksessa perusteeton ja myös kohtuuton. Asianomistajan esittämien ohjelmistokauppapalaskujen mukaan kaupan kohteena olivat olleet esimerkiksi ylläpito- ja tukipalvelut sekä asennustyöt, eivät sen sijaan lisenssit. Kohtuullinen hyvitys voisi olla se hinta, jolla tarvittavat oikeudet olisi voitu ostaa eli tässä tapauksessa Icareus Media Services Oy:n maksama hinta 40.000 euroa.

Icareus Media Services Oy:n asianosaiskuluvaatimus oli hylättävä kokonaan. Tuomittujen asianosaiskulujen määrä 28.800 euroa vastasi 240 tunnin työmäärää. Kysymys oli kuitenkin rikosasiasta, jossa tutkintavastuu kuului viranomaisille.

Vastaukset

Syyttäjä on vaatinut, että valitukset hylätään.

Kohta 1

CK ei ollut ilmoittanut CIS:n omistamia ohjelmistoja pesänhoitajalle pesäluetteloa varten. Vastuuta tietojen puuttumisesta pesäluettelosta ei voitu siirtää pesänhoitajalle. CK:n salaamilla ohjelmistoilla oli ollut taloudellista arvoa eikä kysymys ole ollut ilmaisista avoimen lähdekoodin ohjelmistoista.

Kohta 2

Scilla ei ollut koskaan hankkinut CIS:n lähdekoodeja oikeudenhaltijan suostumuksella. CK:n Scillan liiketoiminnassa käyttämien ohjelmistojen oli

katsottava pohjautuneen CIS:n ohjelmistoihin niiden samankaltaisuuden vuoksi eikä niiden käyttöön ollut saatu oikeudenhaltijoiden lupaa. CIS oli jakanut ohjelmistoja suljettuina eikä ohjelmistolisenssejä ollut jaettu avoimen lähdekoodin alla tai mahdollinen avoimen lähdekoodin käyttö oli ollut ainakin epäolennaisen vähäistä. GPL-lisenssi ei ollut asiassa merkityksellinen, sillä mikään asiassa esitetty ei viitannut siihen, että sitä olisi käytetty.

Tuomitun yhteisösakon määrä oli tekotapa ja vahinkojen määrä huomioon ottaen varsin alhainen.

Cardinal Information Systems Oy:n konkurssipesä on vaatinut, että CK:n valitus hylätään ja CK velvoitetaan korvaamaan konkurssipesän oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa korkoineen.

CK ei ollut ilmoittanut pesänhoitajalle pesäluetteloa varten ohjelmistomaisuutta ja oli allekirjoittanut virheellisen pesäluettelon. CK:lle oli varattu vielä tilaisuus täydentää pesäluetteloa mahdollisesti puuttuvien omaisuuserien osalta, mutta CK oli ilmoittanut pesäluettelon sisältäneen kaiken CIS:n omaisuuden. Merkitystä ei ollut sillä, että ohjelmistot ja tuoteperheet olivat mahdollisesti olleet esillä yhtiön kotisivuilla tai että ohjelmistot olisivat olleet varmistusnauhoilla. CK:n väitteitä ohjelmistojen sisältämästä avoimesta lähdekoodista ei ollut pidettävä uskottavina eikä niillä myöskään ollut merkitystä arvioitaessa velallisen petoksen tunnusmerkistön täyttymistä. Käräjäoikeuden ratkaisu oli oikea myös ohjelmistojen arvon ja konkurssipesälle maksettavaksi tuomitun vahingonkorvauksen osalta.

Icareus Media Services Oy (Icareus) on vaatinut, että CK:n valitus hylätään ja CK velvoitetaan korvaamaan Icareuksen oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa 4.590 eurolla korkoineen.

Syytteessä kerrotut ohjelmistot olivat olleet suljettuja. Ne eivät olleet arvottomia, sillä Icareus oli tehnyt ohjelmistoilla noin 35.000-150.000 euron liikevaihdon hankittuaan niiden tekijänoikeudet. Scilla puolestaan oli tehnyt samoilla ohjelmistoilla vuosina 2008-2011 yhteensä ainakin 399.000 euron liikevaihdon.

Vahingonkorvauksen alentamiselle ei ollut perusteita. Käräjäoikeus oli tuominnut pienemmän korvauksen kuin yleensä oikeuskäytännössä tekijänoikeuden loukauksesta hyvityksenä tuomittu määrä eli rikollisella toiminnalla aiheutettu liikevaihto. Vaatimus oli perustunut Scillan asiakkailleen lähettämiin yhteensä 399.000 euron laskuihin olettamalla, että laskutuksesta 80 prosenttia perustui ohjelmistotuotteiden lisensseihin ja 20 prosenttia muuhun, esimerkiksi palveluihin. Tätä laskutapaa tuki se, että CK:n esittämissä sopimuksissa palveluiden osuus oli ollut keskimäärin 17 prosenttia. Myöskään korvauksen kohtuullistamiseen ei ollut perusteita. Icareuksen maksama kauppahinta ei ollut osoitus sen menettämän liikevaihdon määrästä.

Myöskään asianosaiskulujen osalta käräjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ei ollut syytä. Icareus oli osallistunut esitutkintaan useassa vaiheessa

ja toimittanut monenlaista materiaalia ja sille oli tosiasiallisesti aiheutunut asianosaikuluja kahdeksan vuoden käsittelyaikana enemmän kuin CK:n maksettavaksi tuomittu määrä.

Todistelu

Asianosaiset ovat vedonneet kärjäoikeuden tuomiosta ilmeneviin kirjallisiin todisteisiin. CK ja Scilla Systems Oy ovat vedonneet lisäksi uusina todisteina seuraaviin:

- kuvakaappaustulostesiin Wayback Machinesta,
- kuvakaappaustulosteeseen www.dvbservices.com :sta sekä siitä haettuun excel-taulukon tulosteeseen,
- Telenor Broadcast Holding AS:n ohjeisiin tarjoajalle (Instructions to Tenderer) ja vaatimusmäärittelydokumenttiin (Requirement Specification),
- SAF Telecomin väliseen toimitussopimusvedokseen ja jälleenmyyntisopimuksen purkuilmoitukseen, sekä
- Scillan ja Electro editin väliseen toimitussopimukseen.

Icareus on vedonnut uusina todisteina seuraaviin asiakirjoihin:

- Kuvakaappaus CIS:n versionhallintajärjestelmästä,
- Kuvakaappaus CIS:n verkkosivuilta,
- Verkkosivuilla (www.gnu.org) annetut vastaukset koskien avointa lähdekoodia,
- Verkkosivuilla (www.gnu.org) annetut vastaukset koskien GPL-lisenssin luovutusta kolmannelle, sekä
- verkkosivuilla annetut vastaukset koskien GPL-lisenssin kaupallista myyntiä.

Pääkäsittelyssä on kuultu CK:ta, MK:ta, TL:ää ja AL:ää todistelutarkoituksessa, todistajina PT:tä, Olli Pekka Pitkästä ja VA:ta sekä uutena todisteluna PY:tä todistelutarkoituksessa ja todistajana JH:ta.

Hovioikeuden ratkaisu

Perustelut

1. Asian taustaa

CK on ollut Cardinal Information Systems Oy:n (CIS) hallituksen varsinainen jäsen ja käyttänyt yhtiössä määräysvaltaa yhtiön konkurssin alkamishetkellä 31.10.2007. Ennen konkurssia CIS:n liiketoiminta oli koostunut pääasiassa mobiilitelevisioon ja digitalisaatioon liittyvästä ohjelmistokehityksestä. Yhtiön myymiä ohjelmistotuotteita olivat olleet Cardinal Studio -tuoteperhe, Cardinal Payout -tuoteperhe, Cardianal Datacast Middleware ja Head-End Linux.

CK on 14.11.2007 eli kaksi viikkoa CIS:n konkurssin alkamisen jälkeen perustanut uuden ohjelmistoyhtiön Scilla Systems Oy:n (Scilla). CK on tämän jälkeen 20.11.2007 CIS:n konkurssimenettelyssä allekirjoituksellaan vahvistanut pesäluettelon oikeaksi (todiste S1). Pesäluetteloon ei ollut merkitty yhtiön varoiksi ohjelmistotuotteita. Sittemmin 8.8.2008 konkurssipesä on myynyt CIS:n ohjelmistotuotteet Icareus Media Services Oy:lle (Icareus) 40.000 euron kauppahinnasta. Kauppakirjan mukaan Icareus on ostanut konkurssipesältä kaikki rajoittamattomat omistus-, tekijän- ja muut oikeudet ohjelmistotuotteisiin mukaan lukien lähdekoodit. Kauppa on sisältänyt myös muun muassa tuotedokumentaation (S7).

Asian keskeinen riitaisuus liittyy siihen, onko konkurssipesällä ollut oikeus luovuttaa ohjelmistoja edelleen vastikkeellisesti. CIS oli ennen konkurssia levittänyt Cardinal-tuoteperheiden ohjelmistoja niin sanotun suljetun lähdekoodin tuotteina. Tämä on tarkoittanut sitä, ettei asiakas ollut päässyt tutustumaan ohjelman tekstimuotoiseen kuvaukseen eli lähdekoodiin, vaan se oli jäänyt CIS:n haltuun, ja asiakkaalle on luovutettu ainoastaan ohjelman konekielinen eli binäärimuotoon käännetty versio. Asiakkaalla ei ollut oikeutta muokata tai levittää edelleen suljetun lähdekoodin ohjelmistoja ilman oikeudenhaltijan erillistä lupaa. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että CIS:llä on ollut yksinomainen oikeus levittämiensä ohjelmistojen kehitystyöhön ja myyntituottoihin sekä muihin liitännäisiin palveluihin.

Avoim lähdekoodi puolestaan perustuu keskeisesti siihen, että lähdekoodi on kaikkien saatavilla, jolloin käyttäjä pääsee vapaasti käsiksi ohjelman toteutustapaan ja voi muokata ohjelmistoa kulloistenkin lisenssiehtojen määrittelemällä tavalla. Avoin lähdekoodi tarkoittaa pitkälti samaa asiaa kuin vapaat ohjelmistot. Avoimella lähdekoodilla luovutettujen ohjelmistojen lisenssiehdot tosin poikkeavat toisistaan ja ne myös voivat eri tavoin rajoittaa sellaisen ohjelmiston edelleen lisensointia, jonka tekemisessä on hyödynnetty avoimella lisenssillä levitettyä ohjelmistoa. Tässä asiassa esillä ollut GPL-lisenssi (GNU General Public Licence) on tunnetuin ja yleisin avoimen lähdekoodin lisenssi. GPL-lisenssin ehdot edellyttävät, että siitä tehdyt muunnelmat lisensoidaan samalla avoimella lisenssillä.

2. Törkeä velallisen petos

2.1 Sovellettavat lainkohdat ja kysymyksenasettelu

Syytteen mukaan CK oli hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä salannut CIS:n omaisuutta taikka antanut vääriä ja harhaanjohtavia tietoja velkojien kannalta merkityksellisistä seikoista, kun CK ei ollut pesäluetteloita vahvistaessaan ilmoittanut CIS:llä konkurssiin asettamishetkellä olleista useista taloudellisesti merkittävistä ohjelmistoista. Käräjäoikeus on tuominnut CK:n syytteen mukaisesti rangaistukseen törkeästä velallisen petoksesta.

Rikoslain 39 luvun 2 §:n mukaan velallinen tuomitaan velallisen petoksesta muun ohella silloin, jos hän hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä konkurssimenettelyssä salaa omaisuuttaan taik-

ka antaa muun väärän tai harhaanjohtavan tiedon velkojien kannalta merkityksellisestä seikasta. Saman luvun 3 §:n mukaan tekijä tuomitaan törkeästä velallisen petoksesta, jos 1) petoksessa tavoitellaan huomattavaa hyötyä tai 2) velallinen vahvistaa väärän tai harhaanjohtavan tiedon tuomioistuimessa oikeaksi, ja velallisen petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

CK on valituksessaan vaatinut syytteen hylkäämistä. Hänen mukaansa CIS:llä ei ole ollut tekijänoikeutta ohjelmistoihin, koska CIS oli hyödyntänyt GPL-lisenssillä luovutettua avointa lähdekoodia ja siten velvoittautunut GPL-lisenssin ehtojen mukaisesti luovuttamaan ohjelmistonsa edelleen vastikkeetta. Ohjelmistoissa ei hänen mukaansa ollut kysymys sellaisesta konkurssipesään kuuluvasta varallisuudesta, jota olisi voitu luovuttaa konkurssipesän toimesta vastikkeellisesti ja käyttää velkojien saatavien suoritukseksi. Lisäksi CK on vedonnut siihen, että ohjelmistoilla ei ole ollut taloudellista arvoa, koska vastaavia ilmaisohjelmia oli vapaasti saatavilla. Hän ei myöskään ollut voinut erehdyttää pesänhoitajaa, koska pesänhoitaja oli tiennyt CIS:n valmistaneen ohjelmistoja ja siten myös niiden olemassaolosta.

Asiassa on sinänsä riidatonta, että ohjelmistoja ei ole merkitty CK:n CIS:n konkurssimenettelyssä vahvistamaan pesäluetteloon. Kysymys on siten ensinnä siitä, ovatko kyseiset ohjelmistot olleet CIS:n omaisuutta ja onko CK salannut tämän omaisuuden.

2.2. Ovatko ohjelmistot olleet CIS:n omaisuutta?

CK on väittänyt, että CIS:llä ei ole ollut tekijänoikeutta myymiinsä ohjelmistoihin, vaan se oli kuulunut GPL-lisenssin alaisen ohjelmiston valmistajalle, koska CIS:n ohjelmistoissa oli hyödynnetty avointa lähdekoodia.

Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Saman pykälän 2 momentin mukaan kirjallisena teoksena pidetään myös tietokoneohjelmaa. Tekijänoikeudella on sekä varallisuus oikeudellinen että persoonallisoikeudellinen puolensa. Ensin mainittuja kutsutaan tavallisesti tekijän taloudelliseksi oikeuksiksi. Niistä säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, jollaiseksi katsotaan muun muassa teoksen tarjoaminen myytäväksi. Jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, tekijänoikeus on lain 6 §:n mukaan heillä yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta. Lain 40 b §:n mukaan jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle.

Konkurssilain 5 luvun 1 §:n mukaan konkurssipesään kuuluu sanotussa luvussa säädetyin poikkeuksin omaisuus, joka velallisella on konkurssin alkaessa ja jonka velallinen saa ennen konkurssin päättymistä. Saman lu-

vun 3 §:n 1 momentin mukaan omaisuus, jota ei voida ulosmitata, ei kuulu konkurssipesään. Sanotun pykälän 2 momentin mukaan konkurssipesään kuuluu kuitenkin ulosottokaaren 4 luvun 21 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu omaisuus sekä muu omaisuus, joka lain mukaan kuuluu konkurssipesään. Ulosottokaaren 4 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan ulosmittauksen kohteena voi olla velalliselle kuuluva esine tai oikeus, joka voidaan yksilöidä ja jolla on varallisuusarvoa, jollei sellaisen omaisuuden ulosmittaamista laissa erikseen kielletä. Tekijänoikeuslain 42 §:n mukaan tekijänoikeutta ei ole lupa ulosmitata tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla.

Hovioikeus toteaa, että mikäli syytteessä tarkoitettuja ohjelmistoja on pidettävä tekijänoikeuslaissa tarkoitettuina teoksina, on niitä koskeva tekijänoikeus siirtynyt CIS:lle tekijänoikeuslain 40 b §:n nojalla. Tällöin tekijänoikeuslain 42 § ei ole esteenä tekijänoikeuden ulosmittaukselle ja tietokoneohjelma sekä niihin liittyvät dokumentit ja tietokannat kuuluvat työnantajan konkurssipesään ja ovat edelleen luovutettavissa. Hovioikeus toteaa lisäksi, että oikeuskirjallisuudessa on vakiintuneesti katsottu, että tekijänoikeuslain 42 § ei suojaa edes tekijää ja tämän teosta enää teoksen julkaisun jälkeen (esim. Helin, Markku: Avio-oikeus ja tekijänoikeus. Lakimies. 1982. s. 27-29, Tepora, Jarno: Tekijänoikeuden käyttö vakuutena. Teoksesta Omistus, sopimus, vaihdanta - Juhlakirja Leena Kartiolle. Turun yliopisto. Jyväskylä 2004. s. 189, Kaisto Janne: Tekijänoikeudesta panttauksen ja ulosmittauksen kohteena. Edilex asiantuntijakirjoitukset 27.8.2002. s. 15-16).

Näin ollen jos CIS:llä on ollut tekijänoikeus syytteessä tarkoitettuihin ohjelmistoihin, ne ovat kuuluneet CIS:n konkurssipesään. Asiassa on siten seuraavaksi arvioitava, onko CIS:llä ollut tekijänoikeus mainittuihin ohjelmistoihin.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnon (S4) mukaan CIS:n lähdekoodi on siinä määrin omaperäistä ja itsenäistä, että ohjelmisto saa tekijänoikeus-suojaa kirjallisena teoksena. Lausunnossa todetaan, että ohjelmistoissa on todennäköisesti pieneltä osin hyödynnetty avointa lähdekoodia. Sitä, onko GPL-lisenssin alaista lähdekoodia hyödynnetty, ei ole pystytty arvioimaan (S4/V7, s. 16). Tekijänoikeusneuvoston lausuntoa varten asiantuntijalausannon antaneen hovioikeudessa asiantuntijana kuullun tutkimusjohtaja Olli Pitkäsen mukaan GPL-lisensoidun koodin hyödyntäminen ei kuitenkaan vaikuttanut siihen, kenelle tekijänoikeus kuuluu, vaan sen kannalta ratkaisevaa on, kuka on luovan työn tekijä. Sen sijaan sillä voi olla sopimusoikeudellisia vaikutuksia.

Tekijänoikeusneuvoston käsitystä tukee myös hovioikeudessa niin CK:n itsensä kuin CIS:n entisten työntekijöiden PT:n ja VA:n kertomana esitetty selvitys ohjelmistojen kehittämisen edellyttämästä työmäärästä. Siitä, onko ohjelmistoja pidettävä tekijänoikeuslaissa tarkoitettuina teoksina, ei myöskään ole esitetty merkityksellistä vastanäyttöä, sillä vastanäyttö on liittynyt lähinnä avoimen lähdekoodin hyödyntämisen merkitykseen. Hovioikeus

katsoo, että asiassa on riittävällä varmuudella selvitetty, että CIS:lle oli syntynyt tekijänoikeus syytteessä mainittuihin ohjelmistoihin.

2.3. Väite vastavuoroisuusperiaatteesta

CK on edellä todetusti vedonnut keskeisesti siihen, että vastavuoroisuutta edellyttäneet lisenssiehdot olivat estäneet CIS:ä luovuttamasta ohjelmistoja edelleen vastikkeellisesti. CK:n mukaan tämän johdosta ja sen vuoksi, että CIS:n ohjelmistoissa oli hyödynnetty avoimen lähdekoodin ohjelmistoja, CIS:ää olivat sitoneet myös yhtiön kehittämien ohjelmistojen osalta avoimen lähdekoodin lisenssiehdot niin sanotun virusvaikutuksen johdosta. CK:n väite tarkoittaisi käytännössä sitä, että CIS oli liiketoiminnassaan rikkonut lisenssinantajan kanssa tekemäänsä sopimusta.

CK on pääkäsitelyssä vaatinut, että syyttäjä veloitetaan esittämään selvitys, josta olisi todennettavissa kyseessä olevien ohjelmistojen lähdekoodien tekijänoikeusmerkinnät. Hovioikeus on pääkäsitelyssä julistamassaan päätöksessä katsonut, että sillä seikalla, oliko CIS:n ohjelmistoissa hyödynnetty avointa lähdekoodia, ei ollut CIS:n tekijänoikeuden syntymisen kannalta merkitystä. Tämän vuoksi hovioikeus on hylännyt CK:n oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:n mukaiseksi asiakirjan esittämisvelvollisuutta koskevaksi pyynnöksi tulkitsemansa vaatimuksen.

Hovioikeus katsoo, että myös muu asiassa esitetty avoimen lähdekoodin käyttöä koskeva todistelu on ollut tekijänoikeuden syntymisen kannalta merkityksetöntä. Siinäkin tapauksessa että CIS:n ohjelmistoissa olisi hyödynnetty lisenssinantajan tekijänoikeuden suojapiiriin kuuluneita ohjelmistoja, olisi tekijänoikeus kuulunut CIS:lle ja lisenssinantajalle yhteisesti.

Edellä lausutuilla perusteilla hovioikeus katsoo, että syytteessä tarkoitetut ohjelmistot ovat olleet CIS:n aineetonta omaisuutta ja ne olisi tullut merkitä pesäluetteloon.

2.4. Tahallisuuden arviointi

Velallisen petos on rangaistava vain tahallisena. Tätä arvioitaessa merkityksellistä on ensinnäkin se, että CIS:n liiketoiminta oli perustunut keskeisesti yhtiöllä olleiden ohjelmistojen kaupalliseen hyödyntämiseen. CK:n kertomuksesta on pääteltävissä, että hän on ollut yhtiön toiminnan päättyessä hyvin tietoinen yhtiön kehittämistä ohjelmistoista ja niiden lisensoinnista asiakkaille. Näihin seikkoihin nähden hovioikeus ei pidä uskottavana, että CK ei olisi havainnut tämän olennaisen omaisuserän puuttumista pesäluettelosta.

Hovioikeus ei pidä uskottavana myöskään CK:n kertomusta siltä osin, että hän olisi ollut siinä käsityksessä, että pesäluetteloa olisi ollut tarkoitus täydentää myöhemmin. Ensinnäkin vahvistamiseen liittyvä vakuutus on sanamuodoltaan yksiselitteinen ja varoja koskevaan luetteloon on kohtaan aineettomat hyödykkeet merkitty arvoksi nolla. CK:n väitteet ovat epäuskottavia myös siihen nähden, että pesähoitajaa avustaneen AL:n kerto-

muksen perusteella on selvitetty, että CK oli nimenomaisesti kiistänyt ohjelmistojen olemassaolon, kun häneltä oli sitä pesäluettelon allekirjoittamisen jälkeen erikseen tiedusteltu. AL:n mukaan CK:lle oli sittemmin vielä varattu mahdollisuus toimittaa ohjelmistot konkurssipesälle. Todistajana kuultu PT on kertonut, että hän oli joutunut palauttamaan ohjelmistot jäljellä olleista varmuuskopionauhoista, koska kansio, jossa ohjelmistot olivat olleet, oli poistettu palvelimelta siihen oikeudet omanneen henkilön toimesta. Myös nämä seikat puhuvat sen puolesta, että CK oli poistanut ohjelmistot palvelimelta ja halunnut salata niiden olemassaolon. Tähän viittaa sekin, että CK oli perustanut Scillan vain kaksi viikkoa konkurssin alkamisen jälkeen ja oli jäljempänä kerrotusti hyödyntänyt palvelimelta poistamiinsa CIS:n ohjelmistoja uuden yhtiön toiminnassa.

Hovioikeus katsoo edellä lausutun perusteella, että CK:n tarkoituksena on ollut salata ohjelmistot konkurssipesältä ja hän on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi tietoisena sen puutteellisuudesta. CK:n menettely on siten ollut tahallista.

2.5. Pesänhoitajan tietoisuuden merkitys

CK:n mukaan teko ei voinut täyttää velallisen petoksen tunnusmerkistöä, koska pesänhoitajan oli täytynyt tietää, että yhtiöllä oli ollut ohjelmistoja tai ainakin hänellä oli ollut mahdollisuus selvittää se vaivatta.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa 1995:64 oli kysymys tilanteesta, jossa velallinen oli vahvistanut oikeaksi pesäluettelon, josta oli puuttunut osakaslainasaaminen velalliselta, hänen vaimoltaan ja heidän toiselta yhtiöltään. Velallinen tuomittiin velallisen petoksesta, vaikka mainitut saamiset ilmenivät ajan tasalla olleesta kirjanpidosta. Ratkaisun perusteluissa todetaan, että vahvistamalla pesäluettelon oikeaksi velallinen antaa oikeudelle sellaisen ilmoituksen konkurssipesän varallisuudesta, jonka oikeellisuudesta hän vastaa, eikä se, että luettelosta pois jätetyt pesän saamiset ilmenivät kirjanpidosta, muuttanut sitä tosiasiaa, että velallinen oli tahallaan valalla vahvistanut pesän varojen olevan todellista vähemmät eli salannut osan pesän varoista.

Hovioikeus katsoo, että korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevän oikeusohjeen mukaisesti velallisen petoksen tunnusmerkistö täyttyy tässäkin tapauksessa siitä huolimatta, että pesänhoitajalla on ollut mahdollisuus selvittää ohjelmisto-omaisuuden olemassaolo.

2.6. Törkeysarviointi

Hovioikeus viittaa siihen, mitä jäljempänä jaksossa 5.1 on lausuttu ohjelmistojen arvosta. CK:n tavoittelemaa hyötyä on pidettävä rikoslain 39 luvun 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettusti huomattavana. Asian kokonaisarvostelussa on otettava huomioon, että CK on poistanut ohjelmistot CIS:n palvelimelta ja perustanut uuden yhtiön pian konkurssin alkamisen jälkeen sekä hyödyntänyt salaamaansa omaisuutta uuden yhtiön liiketoiminnassa. Hänen toimintaansa on siten pidettävä suunnitelmallisena ja se on ollut ko-

konaisuudessaan poikkeuksellisen moitittavaa. Vaikka ohjelmistojen olemassaolo on ollut mahdollista päätellä CIS:n liiketoiminnan luonteen vuoksi, CK:n menettelyä on pidettävä edellä mainittujen seikkojen johdosta myös kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

3. Tekijänoikeusrikos

3.1. Kysymyksenasettelu ja sovellettavat lainkohdat

Syytteen mukaan CK oli Scillan liiketoiminnassa 8.8.2008 alkaen oikeudettomasti myynyt ja kehittänyt Icareukselle kauppakirjalla siirtynyttä taloudellisilla tekijänoikeuksilla suojattua syytteessä yksilöityä ohjelmistomaisuutta sekä käyttänyt oikeudettomasti ansiotarkoituksessa Icareukselle kuulunutta taloudellisilla tekijänoikeuksilla suojattua tuotedokumenttiota. Käräjäoikeus on tuominnut CK:n syytteen mukaisesti tekijänoikeusrikoksesta.

Rikoslain 49 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan se, joka loukkaa toisen oikeutta kirjalliseen tai taiteelliseen teokseen. Tekijänoikeuslain 1 §:n 2 momentin mukaan kirjallisena teoksena pidetään myös tietokoneohjelmaa.

CK on valituksessaan vaatinut, että syyte hylätään. CK on väittänyt, että Icareukselle ei ollut koskaan syntynyt sellaista tekijänoikeudenhaltijan asemaa, jota CK tai Scilla olisivat voineet loukata. CK:n mukaan syyte oli toisaalta hylättävä myös sen vuoksi, että CK ei ollut konkurssin alkamisen jälkeen myynyt yhtään CIS:n ohjelmistoa, vaan Scilla oli käynyt kauppaa sen omilla ohjelmistoillaan.

Hovioikeus viittaa siihen, mitä edellä on lausuttu siltä osin, että tekijänoikeudet kyseessä oleviin ohjelmistoihin ovat kuuluneet CIS:lle. Näin ollen taloudelliset oikeudet ohjelmistoihin ovat olleet konkurssipesään kuulunutta omaisuutta ja konkurssipesällä on ollut oikeus luovuttaa ne edelleen. CK:n väite, että Icareukselle ei olisi syntynyt tekijänoikeudenhaltijan asemaa, on siten perusteeton.

3.2. Loukkausväitteen arviointi

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa todetaan, että CIS:n ja Scillan ohjelmistot eivät ole täysin identtisiä, mutta ne sisältävät suuren määrän identtistä koodia tai ainoastaan jonkin verran toisistaan poikkeavaa koodia. Pitkäsen tekijänoikeusneuvostolle antamassa asiantuntijalausunnossa on esitetty esimerkkejä samanlaisista ohjelmistokokonaisuuksista. Pitkänen on lausunnossaan (s. 5) todennut, ettei kaksi ohjelmoijaa toteuttaisi sattumalta koodia esimerkeissä kuvatuin tavoin samanlaisesti toisistaan riippumatta, eikä edes sama ohjelmoija päätyisi näin samanlaiseen ratkaisuun, jos hän kirjoittaisi koodin myöhemmin uudestaan. Pitkäsen mukaan ainoat selitykset koodiesimerkkien samanlaisuudelle voivat olla, että ne on joko kopioitu samasta lähteestä tai toinen näistä koodeista on kopioitu toisesta. Pitkänen on johtopäätöksensä katsonut, että ainoa todennäköinen

selitys koodien samanlaisuudelle on se, että Scillan koodi on kopioitu CIS:n koodista ja sitä on vain hyvin vähän muokattu. Lausunnossa on katsottu, että niiltäkin osin kuin koodit eroavat toisistaan jonkin verran enemmän, on ilmeistä, että tiedostot eivät ole riippumattomia toisistaan.

Syytteen puolesta puhuvat myös CK:n pian konkurssin alkamisen jälkeen lähettämät sähköpostiviestit. CK on konkurssin alkamista seuravana päivänä ilmoittanut, että uusi yhtiö tulisi tarjoamaan saman tuotevalikoiman kuin Cardinal oli tarjonnut (S13). CK ilmoittaa viestissään 16.11.2007, että he voivat tarjota kaikkia Cardinalin tuotteita, myös Cardinalin tuotenimellä (S14). CK on 21.11.2007 eli pian pesäluettelon vahvistamisen jälkeen neuvotellut tuoteasennuksista. Lisäksi CK on siirtänyt Cardinalin domainin Scillan nimiin vähän ennen Scillan rekisteröimistä (S12) ja edellä mainituissa sähköpostiviesteissä on käytetty CIS:n sähköpostiosoitetta (cardinal.fi). CIS:n ja Scillan tuote-esitteet ovat olleet täysin identtisiä ja tuotekuvaukset hyvin samanlaisia (S19 ja S24).

Sen puolesta, että CK on oikeudettomasti käyttänyt CIS:ltä Icareukselle siirtynyttä tekijänoikeuslailla suojattua omaisuutta, puhuu myös se selvitys, mikä on esitetty Scillan liiketoiminnassaan edelleen luovuttamien ohjelmistojen kehittämisen vaatimasta työmäärästä. Asiassa esitetty henkilötodistelu on ollut yhdenmukaista siltä osin, että näiden ohjelmistojen kehittäminen on edellyttänyt kymmeniä miestyövuosia. Kun Scilla oli markkinoinut ohjelmistoja jo alkuvuonna 2008, ei voida pitää mahdollisena, että ohjelmistot olisivat syntyneet Scillassa tehdyn kehitystyön tuloksena ilman, että niissä olisi hyödynnetty CIS:lle kuuluneita ohjelmistoja.

Edellä lausutuilla perusteilla hovioikeus katsoo, että asiassa on näytetty, että CK on syytteessä kerrotuin tavoin myynyt ja kehittänyt edelleen Icareukselle kaupassa 8.8.2008 siirtyneitä ohjelmistoja sekä käyttänyt kaupalla Icareukselle siirtynyttä tuotedokumentaatiota.

CK on edellä todetusti väittänyt, ettei Icareus ollut voinut saada tekijänoikeutta sille kaupalla 8.8.2008 luovutettuihin ohjelmistoihin, koska niissä oli hyödynnetty avoimen lähdekoodin ohjelmistoja. Asiassa on riidatonta, että avointa lähdekoodia on hyödynnetty ainakin CIS:n Head-End Linuxin ohjelmistossa, josta syytteessä ei kuitenkaan ole kysymys. Hovioikeus katsoo, ettei asiassa ole merkitystä sillä seikalla, onko syytteessä tarkoitetuissa CIS:n ohjelmistoissa mahdollisesti hyödynnetty avointa lähdekoodia. Ensinnäkin tekijänoikeuslain 6 §:n mukaan jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti ja kullakin heistä on oikeus esittää vaatimuksia loukkauksen johdosta. Myöskään sillä seikalla, onko CIS tai CIS:n konkurssipesä mahdollisesti syyllystynyt sopimusrikkomukseen avoimen lähdekoodin ohjelmistojen oikeudenhaltijoita kohtaan, ei ole asiassa merkitystä. Kun Icareus on 8.8.2008 tehdyn kaupan seurauksensa saanut tekijänoikeuden syytteessä tarkoitettuihin ohjelmistoihin ja tuotedokumentaatioon, CK on toimimalla edellä todetusti loukannut Icareukselle kuuluneita taloudellisia tekijänoikeuksia.

4. Johtopäätökset

Edellä lausutuilla perusteilla hovioikeus hyväksyy kärjäoikeuden tuomion lopputuloksen syyksilukemisen osalta. Kärjäoikeus on tuominnut CK:n yhden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja Scillan maksamaan yhteisösakkoa 8.000 euroa. Aihetta kärjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen myöskään CK:lle määrätyn rangaistusseuraamuksen ja Scillalle tuomitun yhteisösakon osalta ei ole.

5. Yksityisoikeudelliset vaatimukset

5.1. Konkurssipesän korvausvaatimus

CK on vaatinut alennettavaksi hänen CIS:n konkurssipesälle maksettavakseen tuomittua vahingonkorvausta. Konkurssipesän korvausvaatimus on perustunut ensinnäkin siihen, että konkurssipesä olisi saanut ohjelmistokokonaisuudesta suuremman kauppahinnan, mikäli CK ei olisi salannut ohjelmisto-omaisuutta eikä olisi siirtänyt sitä Scillalle ja jatkanut sen kauppallista hyödyntämistä. Kärjäoikeus on tällä perusteella tuominnut CK:n maksamaan konkurssipesälle vahingonkorvaukseksi 60.000 euroa. Kärjäoikeus on katsonut, että ohjelmistokokonaisuuden arvo oli ollut 100.000 euroa ja näin ollen konkurssipesän sama kauppahinta 40.000 euroa oli ollut 60.000 euroa todellista arvoa alempi. Lisäksi konkurssipesä on vaatinut korvaukseksi ohjelmistojen etsimiseen ja asian selvittämiseen liittyneistä kuluista 5.553,48 euroa, minkä vaatimuksen kärjäoikeus on niin ikään hyväksynyt.

Kaupantekohetkellä 8.8.2008 on ollut kaupan osapuolten tiedossa, että CK oli salannut ohjelmistot pesäluettelosta ja että ohjelmistot olivat ilmeisesti hänen hallussaan. Asiassa ei ole sinänsä käynyt ilmi, että konkurssipesä tai Icareus olisivat tuolloin tienneet edellä kerrotusta CK:lle tekijänoikeusrikoksena syyksi luetusta menettelystä. Hovioikeus pitää kuitenkin ilmeisenä, että konkurssipesän korvausvaatimuksensa perusteeksi esittävä CK:n menettely on vaikuttanut ohjelmisto-omaisuuden kauppahintaan. Tätä johtopäätöstä tukee asiassa esitetty henkilötodistelu. Icareuksen toimitusjohtaja TL:n mukaan Icareuksen tarjoamaan 40.000 euron hintaan oli vaikuttanut muun muassa se, että ohjelmistoja saatettiin myydä myös muun toimijan toimesta. Hovioikeus pitää tätä uskottavana ottaen huomioon, että tämä uhkakuva oli sittemmin toteutunut.

Konkurssipesän vahingonkorvausvaatimusta tukee myös ohjelmistojen arvosta esitetty selvitys. TL on kertonut, että Icareus oli myynyt ostamistaan ohjelmistoista lähinnä Playout-ohjelmistoja, joita oli myyty noin miljoonalla eurolla. Hovioikeus viittaa lisäksi jaksossa 3.2 esitettyyn siltä osin, että näitä ohjelmistoja tai ainakin niistä edelleen kehitettyjä versioita oli myyty CIS:n konkurssin jälkeen myös Scillan toimesta. Sitä, että ohjelmistojen arvo on ollut olennaisesti kauppahintaa suurempi, tukee myös se, että CK on itse kertonut ilmoittaneensa CIS:n saneeraushakemuksessa ennen konkurssia yhtiön arvioiduksi vuosimyynniksi 600.000-800.000 euroa.

Hovioikeus pitää edellä kerrottujen seikkojen perusteella selvitettyinä, että konkurssipesän Icareukselle myymän ohjelmisto-omaisuuden arvo on ollut merkittävästi suurempi kuin konkurssipesän siitä saama 40.000 euron kauppahinta. Tällaisessa tilanteessa vahingon määrä on arvioitava oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla. Sanotun lainkohdan mukaan jos yksityisoikeudellisen saatavan määrästä ei ole saatavissa uskottavaa näyttöä taikka se olisi saatavissa vain vaikeuksin tai asian laatuun nähden kohtuuttomilla kustannuksilla tai kohtuuttomalla vaivalla, tuomioistuin arvioi määrän. Hovioikeus katsoo, ettei asiassa ole ilmennyt aihetta pitää liiallisena käräjäoikeuden arviota, että ilman konkurssipesän vahingonkorvausvaatimuksen perusteeksi esittämää CK:n oikeudenvastaista menettelyä konkurssipesä olisi saanut syytteessä tarkoitettusta ohjelmistoista vähintään 100.000 euron kauppahinnan.

Konkurssipesä on esittänyt tositteet väittämistään ohjelmistojen palauttamisesta aiheutuneista kuluista. CK:n mukaan nämä kulut eivät voineet olla hänen vastuullaan, koska ohjelmistot olivat olleet DAT-nauhoilla konkurssipesän omasta pyynnöstä. Hovioikeus viittaa siihen, mitä edellä on lausuttu siltä osin, että CK oli hävittänyt lähdekoodit ja ne oli jouduttu palauttamaan konkurssipesän toimesta. Asiassa ei ole esitetty selvitystä, että konkurssipesä olisi pyytänyt hävittämään lähdekoodit eikä väitetä ole muutoinkaan pidettävä uskottavana.

Edellä lausutuilla ja käräjäoikeuden tuomiossa mainituilla perusteilla hovioikeus hyväksyy käräjäoikeuden tuomion CIS:n konkurssipesälle tuomitun vahingonkorvauksen osalta.

5.2. Icareuksen korvausvaatimus

Käräjäoikeus on velvoittanut CK:n maksamaan Icareukselle tekijänoikeuslain mukaisena hyvityksenä 319.843,50 euroa korkoineen sekä vahingonkorvauksena asian selvittämisen- ja hoitokuluista ennen syytteen nostamista 28.800 euroa korkoineen.

CK on vaatinut, että Icareuksen hyvitys- ja korvausvaatimukset hylätään tai että maksuvelvollisuutta ainakin alennetaan. CK on katsonut, että tuomitun hyvityksen määrä oli kohtuuton. Asianomistajan esittämien ohjelmistokauppalaskujen mukaan kaupan kohteena olivat olleet esimerkiksi ylläpito- ja tukipalvelut sekä asennustyöt, eivät sen sijaan lisenssit. Kohtuullinen hyvitys voisi olla se hinta, jolla tarvittavat oikeudet olisi voitu ostaa eli tässä tapauksessa Icareuksen maksama 40.000 euroa. CK:n mukaan vaatimus selvittämisen- ja hoitokuluista tuli hylätä kokonaan, koska kysymys oli rikosasiasta, jossa tutkintavastuu kuului viranomaisille.

Icareuksen vaatimus on perustunut Scillan toimitiloista takavarikoitujen laskujen perusteella laskettuun Scillan saamaan myyntituloon 399.804,37 euroa ja arvioon, että laskutuksesta 80 prosenttia perustuu ohjelmistotuotteiden lisensseihin ja 20 prosenttia muuhun, esimerkiksi palveluihin.

Icareuksen vaatimus perustuu yhdeksään Scillan tekemään kauppaan, joita koskevat laskut on esitetty todisteina (S5): 28.8.2008 päivätty lasku, jolla laskutettu 40 prosenttia 82.268 euron kokonaishinnasta, 5.3.2010 päivätty lasku, jolla laskutettu 20 prosenttia USD 82.900 kokonaishinnasta, lasku 9.6.2010, jolla laskutettu 30 prosenttia USD 151.500 kokonaishinnasta, 24.9.2010 päivätty lasku määrältään 35.000 euroa, 15.3.2011 päivätty lasku määrältään 27.376 euroa ja 22.3.2011 päivätty lasku määrältään 3.050 euroa, 22.3.2011 päivätty lasku määrältään 1.429,68 euroa, 11.5.2011 päivätty lasku määrältään 46.118 euroa ja 16.8.2011 päivätty lasku määrältään 18.085 euroa.

Tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentin mukaan joka vastoin tekijänoikeuslainta käyttää teosta, on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen

Saman pykälän 2 momentin mukaan jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä.

Tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen kohtuullisen hyvityksen tarkoituksena on saattaa tekijänoikeuden haltija siihen asemaan, jossa hän olisi ollut ilman tekijänoikeuden loukkausta. Toisaalta hyvityksen tavoitteena on estää loukkaajaa pääsemästä teoksen oikeudettomalla käytöllä parempaan asemaan kuin sitä luvallisesti käyttämällä. Hyvityksellä pyritään myös ehkäisemään tekijänoikeuksien loukkaamista ja suojausten teosten lainvastaista käyttöä (KKO 2011:92, 2007:63 ja 1998:91)

Hyvityksen määrän osalta lähtökohdaksi on oikeuskäytännössä vakiintunut se vastike, jolla teoksen käyttäjä olisi voinut hankkia oikeudenhaltijalta luvan käyttää teosta. Sen tilanteen varalta, että korvausperusteista ei määrättyllä alalla tai teoksen määrättyyn käyttöön nähden olisi sopimuksia, hyvityksen vähimmäismääränä tulisi säännöksen esitöiden (HE 32/1984 vp s. 16) mukaan pitää kohtuullista summaa, jolla tekijä todennäköisesti olisi antanut luvan teoksensa käyttämiseen (myös KKO 2011:92 kohta 18 ja 2010:47 kohta 34, KKO 1989:87, 1995:202)

Hovioikeus katsoo, että tässä tapauksessa hyvityksen määrä voidaan arvioida asiassa esitetyistä Scillan laskuista ilmenevien myyntihintatietojen perusteella.

SAF Telecomin kanssa tehdystä sopimuksesta (liite 4) ja Electro editin kanssa tehdystä sopimuksesta (liite 4) käy ilmi, että myyntihintaan on sisällytetty muun muassa asennustyötä. Icareuksen vaatimus on kuitenkin perustunut siihen, että toimituksesta 80 prosenttia on ohjelmiston luovutuksesta saatu lisenssimaksu ja loppuosuus muuta tuloa. Hovioikeus katsoo, että korvausta ei ole syytä alentaa sen perusteella, että laskuista ilmenevään kauppahintaan oli CK:n mukaan sisällytetty myös muuta kuin lisenssimaksu.

CK on valituksessaan esittänyt hovioikeudessa uutena todisteena SAF Telecom Co:lle lähetetyn 8.6.2010 päivätyn kirjeen, jolla Scilla on ilmoittanut purkavansa 1.3.2010 päivätyn sopimuksen, koska SAF Telecom Co ei ollut maksanut laskujaan 90 päivän kuluessa niiden erääntymisestä. Lasku 5.3.2010 määrältään USD 82.900 koskee SAF Telecom Co:lle tehtyä toimitusta. Tältä osin Icareuksen vahingonkorvausvaatimus on ollut 48.692,81 euroa (80 prosenttia 60.866,01 eurosta). Kun hovioikeudessa esitetyn uuden selvityksen perusteella kyseinen kauppa on peruuntunut, edellä mainittu määrä on vähennettävä Icareukselle tuomittavasta hyvityksestä.

CK:n mukaan laskun 28.8.2008 peruste on syntynyt ennen kuin Icareus oli 8.8.2008 saanut oikeuden ohjelmistoihin, sillä kauppa oli valmisteltu jo alkuvuodesta 2008 lähtien ja laskun perusteena oleva sopimus oli tehty 31.7.2008. Hovioikeus pitää uskottavana, että sopimus on tehty ennen kuin Icareus oli saanut tekijänoikeuden ohjelmistoihin. Tekijänoikeudet olivat ennen 8.8.2008 kuuluneet CIS:n konkurssipesälle. Siten CK ei ole voinut tältä osin loukata Icareukselle kuuluneita tekijänoikeuksia ja Icareuksen kyseisen laskun perusteella esittämä 65.814,40 euron (80 prosenttia 82.268 eurosta) hyvitysvaatimus on siten perusteettomana hylättävä.

Näin ollen CK on velvollinen maksamaan Icareukselle hyvityksenä kärjäoikeuden tuomitseman 319.843,50 euron sijasta 205.336,29 euroa (319.843,50 – 48.692,81 – 65.814,40).

Icareus on vaatinut korvaukseksi asianosaiselle aiheutuneista kuluista 28.800 euroa. Kärjäoikeus on katsonut, että tältä osin ei ole ollut kysymys asianosaiskuluista vaan rikoksen aiheuttamista selvittelykuluista. Hovioikeus toteaa, että vaatimukseen sisältyy epäillyn oikeudettoman toiminnan selvittämistä, avustamista esitutkinnassa, tietojen antamista tekijänoikeusneuvoston lausuntoon, asianomistajan vaatimuskirjelmän laatimista sekä valmistautumista pääkäsitteeseen. Nämä toimet on tehty ennen kuin Icareuksella on ollut oikeudenkäynnissä avustaja. Oikeudenkäynnin valmistelusta aiheutuvia kustannuksia ovat esimerkiksi tarpeellisten asiakirjojen hankkimisesta, erilaisten todisteiden hankkimisesta, tarkastuksista, katselmuksista ja vahingon selvittämisestä aiheutuvat kustannukset (HE 191/1993). Hovioikeus toteaa, että Icareuksen 28.800 euron vaatimuksessa on kysymys tyypillisistä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttamista kuluista. Hovioikeus ottaa tähän vaatimuksen kantaa jäljempänä jaksossa 6.1.

6. Oikeudenkäyntikulut

6.1. Oikeudenkäyntikulut kärjäoikeudessa

Kärjäoikeus on velvoittanut CK:n korvaamaan Icareuksen oikeudenkäyntikulut määrällisesti myöntämällä 5.100 eurolla korkoineen ja konkurssipesän oikeudenkäyntikulut vaadituilla 17.915,52 eurolla korkoineen. CK oli myöntänyt konkurssipesän vaatimuksesta määrällisesti 10.000 euroa.

Koska CK on hävinnyt asian, hänen on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla korvattava CIS:n konkurssipesän oikeudenkäyntikulut. Hovioikeus katsoo, ettei käräjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ole syytä myöskään CK:n CIS:n konkurssipesälle maksettaviksi tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrän osalta.

Käräjäoikeus on edellä jaksossa 5.2 todetusti velvoittanut CK:n korvaamaan Icareukselle asianosaiskuluista 28.800 euroa. Icareuksen vaatimus asian selvittämisen- ja hoitokuluista on perustunut Icareuksen henkilökunnan käyttämään yhteensä 240 tunnin työmäärään ja 120 euron tuntiveloitukseen. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan korvattaviin oikeudenkäyntikuluihin luetaan oikeudenkäynnin asianosaiselle aiheuttama työ ja menetys. Lain esitöiden (HE 107/1998 vp s. 19) mukaan asianosaiselle itselleen suoritettavan oikeudenkäyntikulujen korvauksen tulee olla poikkeuksellista. Se ei saa olla korvaus oikeudenkäyntiin osallistumisesta tai siihen valmistautumisesta aiheutuvasta tavanomaisesta vaiwannäöstä. Asianosaiselle itselleen työstä määrättävä korvaus tulee rajoittaa lähinnä tilanteisiin, joissa asianosainen itse on ammattitaitonsa tai erityisosaamisensa perusteella tehnyt sellaisia oikeudenkäynnin kannalta välttämättömiä paljon aikaa vaatineita toimenpiteitä, jotka jonkun muun suorittamina olisivat myös asiamiehen tai avustajan laskuttamia kulueriä.

Hovioikeus katsoo, että vaatimus sisältää osin sellaisia toimenpiteitä, jotka on katsottava tavanomaiseksi oikeudenkäyntiin valmistautumisesta aiheutuvaksi vaiwannäöksi. Tällaisena on enemmän selvityksen puuttuessa pidettävä poliisin avustamista esitutkinnassa. Asian laatu huomioon ottaen asian selvittelykuluja on kuitenkin pidettävä ainakin osaltaan tarpeellisina. Lisäksi vaatimus on hyväksyttävä perusteeltaan vaatimuskirjelmän laatimisen osalta, koska tuossa vaiheessa yhtiöllä ei ole ollut asiamiestä. Vaatimuksen perusteena olevaa 120 euron tuntiveloitusta on pidettävä kohtuuttoman suurena. Edellä lausutuilla perusteilla hovioikeus katsoo kohtuulliseksi asianosaiskulujen määräksi 15.000 euroa.

Icareuksen vahingonkorvausvaatimus on osin hylätty CK:n vasta hovioikeudessa esittämän selvityksen perusteella. Icareuksen häviämällä osuudella on ollut vain vähäinen merkitys asiassa. Näin ollen Icareuksen tulee saada täysi korvaus oikeudenkäyntikuluistaan.

CK on määrällisesti myöntänyt Icareuksen 5.000 euron oikeudenkäyntikuluvaatimuksen. Näin ollen aihetta käräjäoikeuden ratkaisun muuttamiseen ei tältä osin ole.

6.2. Oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:n 1 momentin mukaan jos alemman tuomioistuimen päätökseen haetaan muutosta, velvollisuus korvata oikeudenkäyntikulut ylemmässä tuomioistuimessa on määrättävä sen mukaisesti, mitä muutoksenhakumenettelyssä on tapahtunut ja onko asianosainen voittanut vai hävinnyt muutoksenhaun. CK ovat hävittyään valituksensa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 8 §:n 2 momentin

ja oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:n 1 momentin nojalla velvollinen korvaamaan CIS:n konkurssipesälle sen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa korkoineen. Konkurssipesä on vaatinut korvaukseksi 12.648 euroa. CK:lla ja Scillalle ei ole ollut vaatimukseen määrällisesti huomauttamista.

Icareus on pääkäsitelyssä esittänyt 4.590 euron määräisen oikeudenkäyntikuluvaatimuksen. CK:n valitus on pääosin hylätty. Hovioikeus viittaa siihen, mitä edellä jaksossa 6.1 on lausuttu käräjäoikeuskulujen osalta. CK:lla ei ole ollut Icareuksen vaatimuksen määrän osalta huomautettavaa.

CK on velvollinen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla korvaamaan valtiolle sen varoista hovioikeudessa maksetut todistelukustannukset 350 euroa, koska nämä ovat olleet tarpeen asian selvittämiseksi.

Tuomiolauselma

Vastaaja

CK

Muutokset käräjäoikeuden tuomioon:

Korvausvelvollisuus

CK:n velvollisuus maksaa Icareus Media Services Oy:lle tekijänoikeuslain mukaista hyvitystä alennetaan 205.336,29 euroksi käräjäoikeuden tuomitsemine korkoineen.

CK:n velvollisuus maksaa Icareus Media Services Oy:lle käräjäoikeuden tuomiossa asian selvittämisen- ja hoitokuluiksi nimettyjä asianosaiskuluja alennetaan 15.000 euroksi käräjäoikeuden tuomitsemine korkoineen.

Muilta osin käräjäoikeuden tuomiota ei muuteta.

Oikeudenkäyntiä hovioikeudessa koskevat lausunnot

CK veloitetaan korvaamaan valtiolle todistelukustannukset 350 euroa.

CK veloitetaan korvaamaan Cardinal Information Systems Oy:n oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa 12.648 eurolla korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen kuukauden kuluttua hovioikeuden tuomion antamisesta lukien.

CK veloitetaan korvaamaan Icareus Media Service Oy:n oikeudenkäyntikulut hovioikeudessa 4.590 eurolla korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisine korkoineen kuukauden kuluttua hovioikeuden tuomion antamisesta lukien.

Vastaaja

Scilla Systems Oy

Käräjäoikeuden tuomiota ei muuteta.